

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Лейли Аджаметової на тему «Індивідуальні особливості підготовки висококваліфікованих жінок-спринтерів з вадами зору до Паралімпійських ігор (за даними автоексперименту)» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт

(витяг з протоколу № 10 розширеного засідання кафедри легкої атлетики Харківської державної академії фізичної культури від 20 листопада 2025 року)

ГОЛОВА: кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, завідувач кафедри олімпійського та професійного спорту Л.М. Таран

СЕКРЕТАР: доцент кафедри легкої атлетики, к.фіз.вих., доц. Я.Б. Крайник

ПРИСУТНІ: гарант освітньо-наукової програми, ректор, д. фіз. вих., проф. В.В. Мулик; завідувач кафедри теорії та методики фізичного виховання КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР, к.фіз.вих., професор Л.Є. Шестерова (науковий керівник); проректор з науково-педагогічної роботи, д.пед.н., проф. А.В. Губа; проректор з науково-педагогічної роботи, д.фіз.вих., проф. О.М. Ольховий; професор кафедри олімпійського та професійного спорту, д.фіз.вих., проф. О.І. Камаєв; доцент кафедри олімпійського та професійного спорту, к.пед.н., доц. Ж.В. Гращенкова; доцент кафедри олімпійського та професійного спорту, к.фіз.вих. О.А. Тарасевич; доцент кафедри олімпійського та професійного спорту, к.фіз.вих. В.О. Рожков; доцент кафедри олімпійського та професійного спорту, к.фіз.вих., доц. Д.О. Окунь; доцент кафедри олімпійського та професійного спорту, к.фіз.вих., доц. М.В. Мішин; завідувач кафедри легкої атлетики, к.фіз.вих., доц. А.М. Єфременко; доцент кафедри легкої атлетики, к.пед.н., доц. В.О. Павленко, старший викладач кафедри легкої атлетики О.Ю. Насонкіна, старший викладач кафедри легкої атлетики Т.М. Шутеева.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

1) У відповідності до п. 11 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 публічна презентація наукових результатів дисертації на тему: «Індивідуальні особливості підготовки висококваліфікованих жінок-спринтерів з вадами зору до Паралімпійських ігор (за даними автоексперименту)» та її обговорення на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт.

Тема дисертаційної роботи «Індивідуальні особливості підготовки висококваліфікованих жінок-спринтерів з вадами зору до Паралімпійських ігор (за даними автоексперименту)» була затверджена на засіданні Вченої ради Харківської державної академії фізичної культури від 12 листопада 2018 року (протокол № 5).

Науковим керівником призначено к.фіз.вих, проф. Шестерова Л.Є. (рішення Вченої ради Харківської державної академії фізичної культури від 12 листопада 2018 року, протокол № 5).

СЛУХАЛИ: наукову доповідь аспіранта кафедри легкої атлетики Харківської державної академії фізичної культури Лейлю Аджаметову «Індивідуальні особливості підготовки висококваліфікованих жінок-спринтерів з вадами зору до Паралімпійських ігор (за даними автоексперименту)» за матеріалами дисертації на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта / Педагогіка за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт.

ВИСНОВОК

1. Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт. Паралімпійський спорт – це один з яскравих прикладів прогресу суспільства, що демонструє його здатність визнавати та реалізовувати рівні права всіх людей, незалежно від їхніх фізичних можливостей. Сьогодні наукові дослідження у сфері фізичної культури і спорту займають одне з провідних місць. Це пов'язано з тим, що заняття фізичною культурою і спортом мають колосальний вплив на фізіологічні процеси, спрямовані на підтримку гомеостазу, формування вищих психічних функцій і розвиток особистісних якостей. За оцінками Міжнародного паралімпійського комітету та міжнародних спортивних федерацій за останні роки темпи розвитку паралімпійського спорту в Україні є найвищими в Європі. Така динаміка притаманна майже всім видам спорту, не виключаючи й легку атлетику. Українські легкоатлети-паралімпійці щороку здобувають рекордну кількість нагород у змаганнях найвищого міжнародного рівня. Саме тому вивчення особливостей спортивної підготовки легкоатлетів-паралімпійців є одним з напрямів, який набуває нові позиції в системі наук, що вивчають особливості побудови тренувального процесу. Разом з тим підготовка легкоатлетів з порушеннями зору в даний час практично не вивчена, тому більшість тренерів, які працюють зі спортсменами-паралімпійцями, керуються у тренувальному процесі теоретико-методичними основами підготовки спортсменів без порушень зору. Попри значні досягнення легкоатлетів з порушеннями зору на Паралімпійських іграх та інших престижних змаганнях, науково обґрунтованих матеріалів щодо особливостей їхньої підготовки у сучасній спеціальній літературі практично не має. Таким чином, наявні відомості підтверджують актуальність обраного напрямку роботи, спрямованого на вивчення індивідуальних особливостей підготовки висококваліфікованих легкоатлеток-спринтерів з порушеннями зору, виявлення

оптимальних параметрів навантаження у процесі спортивної підготовки для ефективної спортивної діяльності.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертаційне дослідження проведено відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи Харківської державної академії фізичної культури на 2016-2020 рр. за темою «Удосконалення тренувального процесу спортсменів з обмеженими можливостями в різних видах спорту» (номер державної реєстрації 0116U008944) і на 2020-2024 рр. за темою «Перспективні напрями вдосконалення теоретичного та методичного забезпечення тренувальної діяльності у сучасному спорті» (номер державної реєстрації 0120U101061).

Мета дослідження - визначити особливості тренувальної та змагальної діяльності висококваліфікованих жінок-спринтерів з порушеннями зору в процесі підготовки до Паралімпійських ігор (за матеріалами автоексперименту).

Завдання дослідження:

1) провести теоретичний аналіз і синтезувати досвід світової практики підготовки висококваліфікованих спортсменів з вадами зору;

2) визначити параметри різних видів навантажень у підготовці легкоатлетів-спринтерів з порушеннями зору (клас T13);

3) вивчити особливості змагальної діяльності й індивідуальний розвиток спортивної майстерності висококваліфікованих жінок-спринтерів з вадами зору у процесі багаторічної підготовки;

4) дослідити вплив навантажень різної величини та спрямованості на функціональний стан зорового аналізатора висококваліфікованих жінок-спринтерів з вадами зору.

Об'єкт дослідження: процес підготовки висококваліфікованих жінок-спринтерів з порушеннями зору.

Предмет дослідження: тренувальна та змагальна діяльність спортсменок з порушеннями зору, що спеціалізуються у спринтерському бігу.

Методи дослідження: в процесі проведення дослідження використані наступні методи дослідження: теоретичний аналіз, узагальнення науково-методичної літератури та інтернет-джерел; аналіз документальних матеріалів (щоденників, планів підготовки досліджуваної спортсменки та протоколів змагань); педагогічне спостереження; педагогічний експеримент (автоексперимент); педагогічне тестування; візометрія; кінетична периметрія; методи математичної статистики.

2. Формулювання наукового завдання, нове вирішення якого отримано в дисертації. Дисертацію Лейли Аджаметової присвячено вивченню тренувальної та змагальної діяльності висококваліфікованої легкоатлетки-спринтерки з порушеннями зору (за матеріалами автоексперименту), а також визначенню впливу навантажень різної величини та спрямованості на функціональний стан зорового аналізатора.

3. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що в дисертаційній роботі *вперше*:

- визначено зміст основних засобів підготовки, кількісні характеристики об'єму та розподіл тренувальних навантажень в річному циклі підготовки слабозорої спринтерки високої кваліфікації;
- розроблена програма застосування пліометричних вправ на різному ґрунті в річному циклі підготовки;
- описано та обґрунтовано застосування тренувань в гірських умовах на етапі безпосередньої підготовки до головних змагань року висококваліфікованої легкоатлетки-спринтерки з порушеннями зору;
- висвітлено вплив тренувальних навантажень різної величини та спрямованості на функціональний стан зорового аналізатору висококваліфікованої спортсменки з порушеннями зору.

В роботі *підтверджені і доповнені* відомості щодо

- основ підготовки висококваліфікованих легкоатлетів з порушеннями зору;
- застосування пліометричних вправ у підготовці спортсменів;
- побудови тренувального процесу в умовах середньогір'я;
- участі спортсменів-паралімпійців в контрольних, відбіркових та основних змаганнях.

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються. Обґрунтованість наукових положень, результатів і висновків дисертації забезпечено коректним використанням сучасних методів дослідження: аналіз науково-методичної літератури; педагогічні методи; медико-біологічні методи дослідження; педагогічний експеримент (автоексперимент); методи математико-статистичної обробки даних.

Достовірність наукових результатів підтверджено їх апробацією, обговоренням на Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях.

5. Рівень теоретичної підготовки здобувача, його особистий внесок у розв'язання конкретного наукового завдання. Рівень обізнаності здобувача з результатами наукових досліджень інших учених. Здобувачка показала високий рівень теоретичної підготовки, їй належить постановка наукової проблеми, проведення теоретичних і експериментальних досліджень. Здобувачка довела важливість пошуку ефективних засобів, методів та форм організації тренувального процесу для підвищення рівня підготовленості висококваліфікованих спортсменок з порушеннями зору у макроциклі тренування. Під час аналізу та узагальнення літературних джерел і інтернет-джерел, проведення занять за індивідуальною програмою тренувань здобувачка наукового ступеня проявила себе грамотним аналітиком. Вміло і зі знанням діла організувала експеримент, в якому, разом з тренером, творче підійшла до підбору засобів та методів тренування. Самостійно оволоділа методами статистичної обробки матеріалів, що дозволило їй зробити об'єктивні та інформативні висновки дисертаційної роботи.

6. Особистий внесок здобувача. Мету та завдання дослідження було сформульовано сумісно із науковим керівником. Автором самостійно організовано та проведено теоретичну та експериментальну роботу, математичну обробку та аналіз отриманих результатів дослідження, оформлення роботи. В роботах, виконаних у співавторстві особистий внесок здобувача полягає у проведенні експериментальних досліджень та їх інтерпретації.

Наукове значення роботи полягає у виявленні особливостей тренувальної та змагальної діяльності висококваліфікованих легкоатлетів-спринтерів з порушеннями зору, а також визначенню впливу навантажень різної величини та спрямованості на функціональний стан зорового аналізатора.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання викладачами закладів вищої освіти під час підготовки навчальних та методичних матеріалів, тренерами під час складання програм підготовки висококваліфікованих спринтерів з порушеннями зору.

7. Використання результатів роботи. Основні результати дослідження впроваджені у навчальний процес здобувачів освіти Харківської державної академії фізичної культури і в практику підготовки збірних команд з легкої атлетики в провідних спортивних закладах м. Харкова, зокрема у Комунальній установі «Харківський регіональний центр фізичної культури та спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт» Харківської обласної ради, Комунальному закладі «Комплексна дитячо-юнацька спортивна школа «ХТЗ» Харківської обласної ради, Комунальному закладі «Дитячо-юнацька спортивна школа осіб з інвалідністю» Харківської обласної ради та Комунальному закладі «Міська комплексна дитячо-юнацька спортивна школа», про що свідчать відповідні акти впровадження (від 23.09.2024, від 25.09.2024, від 05.09.2024, від 02.10.2024, від 17.09.2024, відповідно).

8. Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок здобувача в публікації. Результати дисертаційної роботи висвітлені у 10 публікаціях, серед яких 3 статті – у періодичних виданнях, внесених до міжнародної наукометричної бази Scopus, 2 статті – у фахових виданнях України категорії «Б» та 5 публікацій у збірниках та матеріалах конференцій.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Shesterova L., Adzhametova L. The influence of plyometric training on the improvement of special physical preparation of high-Qualified visually impaired sprinters during pre-competition stage. *Slobozhanskyi herald of science and sport*, 2020. №3 (77), pp. 43-48. <https://doi.org/10.15391/snsv2020-3.006> Фахове видання України, внесене до міжнародної наукометричної бази Scopus. *Особистий внесок автора полягає у підборі, аналізі теоретичних матеріалів, проведенні педагогічного експерименту (автоексперименту) та аналізі даних.*

2. Adzhametova L. Middle mountains training of high-qualified visually impaired sprinters. *Slobozhanskyi Herald of Science and Sport*, 2022. №6 (86), pp. 64–70. <https://doi.org/10.15391/snsv.2021-6.010> Фахове видання України, внесене до міжнародної наукометричної бази Scopus.

3. Adzhametova L., Shesterova L. The influence of loads of various magnitudes and directions on the visual acuity of high-qualified visually impaired sprinters. *Slobozhanskyi herald of science and sport*, 2023. Vol. 27, №1, pp. 48-53, <https://doi.org/10.15391/snsv.2023-1.007>. Фахове видання України, внесене до міжнародної наукометричної бази Scopus. *Особистий внесок автора полягає у виявленні проблеми, підборі та систематизації теоретичних матеріалів та аналізі даних.*

4. Шестерова Л. Є., Аджаметова Л. І. Побудова тренувального процесу висококваліфікованих легкоатлетів-спринтерів з порушеннями зору. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*, (8(168), 2023. С.179-185. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.8\(168\).36](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.8(168).36). Фахове видання України категорії «Б». *Особистий внесок автора полягає у підборі та систематизації теоретичних матеріалів, підборі методів дослідження, аналізі даних та формулюванні висновків.*

5. Шестерова Л. Є., Аджаметова Л. І., & Гетьманський А. В. Динаміка результативності змагальної діяльності висококваліфікованої легкоатлетки-спринтерки з порушеннями зору. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*, (7(180), 2024. С. 212-217. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.7\(180\).42](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.7(180).42). Фахове видання України категорії «Б». *Особистий внесок автора полягає у здійсненні аналізу документальних матеріалів та підготовки ілюстраційного матеріалу.*

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Аджаметова Л. Структура і зміст тренувального процесу висококваліфікованих легкоатлетів з порушеннями зору протягом річного макроциклу (за даними автоексперименту). *Сучасні погляди молоді на фізичну культуру, спорт та здоров'я людини* : мат-ли ІІ Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої Дню науки в Україні 17 травня 2024 року, Харків, ХДАФК, 2024. С. 12-14.

7. Аджаметова Л. І., Шестерова Л.Є. Розподіл обсягу бігових навантажень протягом річної підготовки слабозорої легкоатлетки-спринтерки високої кваліфікації (за матеріалами автоексперименту). *Global Trends in the Development of Information Technology and Science : Collection of Scientific Papers “International Scientific Unity” with Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference. February 5-7, 2025. Stockholm, Sweden. 2025. P. 167-170.* *Особистий внесок здобувача наукового ступеня полягає у підборі, аналізі теоретичних матеріалів, проведенні педагогічного експерименту (автоексперименту).*

8. Аджаметова Л. І., Шестерова Л. Є. Використання пліометричних вправ у річній підготовці висококваліфікованих легкоатлетів-спринтерів із порушенням зору. *Актуальні питання фізичного виховання, спорту, здорового способу та якості життя різних верств населення*: збірник тез ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (електронне видання), 21 березня 2025 року, Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», 2025. С. 139-142. *Особистий внесок автора*

полягає у виявленні проблеми, проведенні педагогічного експерименту (автоексперименту), аналізі даних та формулюванні висновків.

9. Аджаметова Л. І., Шестерова Л. Є. Вплив фізичних навантажень на периферичний зір висококваліфікованої легкоатлетки-спринтерки з порушеннями зору (за матеріалами автоексперименту). Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції «Підвищення фізичної працездатності різних груп населення в процесі занять фізичною культурою і спортом» [Електронне видання]: збірник матеріалів (м. Ірпінь, 22-23 травня 2025 року). – Ірпінь: Державний податковий університет, 2025. С. 65-68. *Особистий внесок здобувача наукового ступеня полягає у підборі, аналізі теоретичних матеріалів, проведенні педагогічного експерименту (автоексперименту).*

Публікації, у яких додатково висвітлено результати дослідження

10. Аджаметова Л., Шестерова Л. Особливості фізичної підготовки бігунів-спринтерів з вадами зору на різних етапах багаторічного вдосконалення. *Сучасні тенденції розвитку легкої атлетики*: збірник наук. праць. Харків: ХДАФК, 2018. Вип. 2, С. 53-57. Збірник наукових праць. *Особистий внесок автора полягає у проведенні аналізу літературних джерел, узагальненні результатів та формулюванні висновків.*

Результати дисертаційної роботи повністю відображено в публікаціях.

9. Результати перевірки тексту дисертації з використанням однієї з антиплагіатних систем на наявність/відсутність текстових запозичень.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць здобувача встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній системі Strikeplagiarism).

10. Апробація матеріалів дисертації. Основні теоретико-методичні положення і результати дослідження доповідалися та обговорювалися в наукових доповідях (тезах) на науковій конференції у рамках весняного фестивалю науки, присвяченої Дню науки «Сучасні погляди молоді на фізичну культуру, спорт та здоров'я людини» (м. Харків, 14 травня 2021); XXI Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченої Дню науки в Україні «Фізична культура, спорт та здоров'я: стан, проблеми та перспективи» (м. Харків, 16-17 грудня 2021); Всеукраїнській науковій конференції, присвяченої Дню науки в Україні «Сучасні погляди молоді на фізичну культуру, спорт та здоров'я людини» (м. Харків, 17 травня 2022); II Всеукраїнській науковій конференції, присвяченої Дню науки в Україні «Сучасні погляди молоді на фізичну культуру, спорт та здоров'я людини» (м. Харків, 17 травня 2024); II International Scientific and Practical Conference «Global Trends in the Development of Information Technology and Science» (м. Стокгольм, 5-7 лютого 2025 року); III Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Актуальні питання фізичного виховання, спорту, здорового способу та якості життя різних верств населення» (м. Харків, 25 березня 2025 року); III міжнародній науково-практичній конференції «Підвищення фізичної

працездатності різних груп населення в процесі занять фізичною культурою і спортом» (м. Ірпінь, 22-23 травня 2025 року).

11. Оцінка мови та стилю дисертації. Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та доступно для сприйняття. Дисертація написана науковим стилем мовлення, структура дисертації відповідає алгоритму здійсненого автором дослідження. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій».

12. Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань, з якої вона подається до захисту. За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значимістю дисертаційна робота Лейли Аджаметової відповідає спеціальності 017 – Фізична культура і спорт. Здобувачкою повністю виконано освітню та наукову складову освітньо-наукового рівня вищої освіти.

13. Рекомендація дисертації до захисту. Розглянувши дисертацію Лейли Аджаметової «Індивідуальні особливості підготовки висококваліфікованих жінок-спринтерів з вадами зору до Паралімпійських ігор (за даними автоексперименту)» та наукові публікації за темою дисертації, визначивши особистий внесок у всіх зарахованих за темою дисертації наукових публікаціях, опублікованих зі співавторами, а також за результатами публічної презентації здобувачем наукових результатів дисертації та її обговорення вважаємо, що робота є актуальною, виконана здобувачем ступеня доктора філософії особисто, являє собою повністю завершену наукову працю, під час підготовки якої застосовувалися сучасні методи досліджень, має наукову новизну, практичне значення, містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, що відповідають поставленій меті, зокрема визначено зміст основних засобів підготовки, кількісні характеристики об'єму та розподіл тренувальних навантажень в річному циклі підготовки висококваліфікованої спринтерки з порушеннями зору (клас T13); визначено вплив навантажень різної величини та спрямованості на функціональний стан зорового аналізатора; робота містить висновки, які відповідають завданням. Було проведено метрологічну експертизу дисертаційного дослідження.

У роботі відсутні порушення академічної доброчесності. Дисертаційна робота повністю відповідає вимогам, передбаченим пп. 6–7 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, та рекомендується до захисту з метою присудження здобувачці Лейлі Аджаметовій

ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

За результатами проведення публічної презентації та обговорення дисертації на розширеному засіданні кафедри легкої атлетики було прийнято рішення надати здобувачці Лейлі Аджаметовій позитивний висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Результати відкритого голосування:
присутні 16 осіб (з правом голосу 15):
«за» – 15,
«проти» – немає,
«утримались» – немає.

Голова засідання,
к.фіз.вих, доцент,
завідувач кафедри
олімпійського та
професійного спорту

Лариса ТАРАН

Секретар,
к.фіз.вих, доцент, доцент
кафедри легкої атлетики

Ярослав КРАЙНИК

Підпис: Л. Таран, Я. Крайник
Засвідчую
Начальник відділу кадрів Л. Таран
«20» 11 2025 р.

Л. Мірошніченко